

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta (HE 60/2018 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Marietta Keravuori-Rusanen, oikeusministeriö
- erityisasiantuntija Olli-Pekka Rissanen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Tomi Voutilainen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Mikael Åkermarck, liikenne- ja viestintäministeriö
- johtava asiantuntija Maaria Toikka, Liikenteen turvallisuusvirasto (Trafi)
- pääsihteeri Merja Heikkonen, Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta
- avustaja Tuula Tuominen, Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta
- johtaja Sami Älli, Kehitysvammaliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- Väestörekisterikeskus
- Liikennevirasto
- Viestintävirasto
- Posti Group Oyj
- Suomen Kuntaliitto
- Telia Finland Oyj
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Invalidiliitto ry
- Kuuloliitto ry
- Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry
- Vammaisfoorumi ry

Valiokunnan lausunto LiVL 33/2018 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta pitää erittäin hyvänä, että esityksellä pyritään parantamaan erilaisten erityisryhmien mahdollisuuksia käyttää julkisen sektorin tarjoamia digitaalisia palveluja. Tätä kautta voidaan edistää kansalaisten tasa-arvoisuutta ja erityisryhmien itsenäisiä osallistumismahdollisuuksia yhteiskunnan toimintaan. Ehdotetulla sääntelyllä pyritään lisäksi kehittämään digitaalisten palvelujen laatua ja tietoturvasuutta. Digitaalisella palvelulla esityksessä tarkoitetaan verkkosivustoa tai mobiilisovellusta sekä niihin liittyviä toiminnallisuuksia.

Valiokunta pitää erittäin hyvänä, että asiantuntijalausuntojen mukaan lakiehdotus voi tuoda digitaalisten palveluiden piiriin kokonaan uusia käyttäjäryhmiä, kuten aisti- ja fyysisesti vammaisia henkilöitä, jotka eivät ole aiemmin pystyneet käyttämään näitä palveluja. Valiokunta pitää erityisen hyvänä, että esityksessä on korostettu sisältöjen ymmärrettävyyden ja selkokielen käytön merkitystä. Selkokielellä laadittu palvelu on usein helppokäyttöinen kaikkien käyttäjäryhmien kannalta.

Digitaalisten palvelujen saavutettavuus on monitasoinen kysymys, joka on helpointa toteuttaa palvelujen kehittämisvaiheessa. Valiokunta korostaa erityisesti uusien palvelujen osalta, että esteettömyyteen ja palvelujen saavutettavuuteen tulee kiinnittää korostetusti huomiota heti palvelujen suunnitteluvaiheesta lähtien.

Soveltamisalan kansallinen laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan saavutettavuusdirektiivin vaatimusten lisäksi myös kansallisia laajennuksia sääntelyn soveltamisalaan siten, että saavutettavuusvaatimukset koskisivat myös eräitä keskeisiä yleisölle tarjottavia digitaalisia palveluja, kuten vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen- ja finanssialan palveluja ja tietyiltä osin myös postipalveluja. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kansalliset ratkaisut saattavat erota tältä osin merkittävästikin eri EU-maissa.

Asiantuntijakuulemisissa on suhtauduttu osin myös kriittisesti kansallisten laajennusten tarpeeseen ja esityksen soveltamisalan selkeyteen. Lisäksi on tuotu esille, että myöskään esityksen saavutettavuusvaatimusten sisältö ei ole kaikilta osin riittävän täsmällinen. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että vaatimusten sisältö määrittyy ja täsmentyy keskeisiltä osin komission antamien täytäntöönpanopäätösten kautta. Toimijoita koskevien vaatimusten osalta valiokunta korostaa kuitenkin valvovan viranomaisen tärkeää roolia toimijoiden ohjauksessa ja neuvonnassa, jotta vaatimusten sisällöstä ei jää käytännössä epäselvyyttä.

Sähköinen tunnistaminen. Valiokunta on useissa aiemmissä mietinnöissään ja lausunnoissaan korostanut tarvetta kehittää digitaalisesti tarjottavien palvelujen esteettömyyttä. Sähköinen tunnistaminen on keskeinen osa monia kansalaisille tärkeitä julkisia palveluja, ja saavutettavuutta tulee siten edistää myös sähköisen tunnistamisen osalta. Valiokunta pitää näin ollen perusteltuna, että saavutettavuutta koskevat vaatimukset ulotetaan esityksen myötä myös vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain (617/2009) 12 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin merkittyihin vahvan sähköisen tunnistuspalvelun tarjoajien tunnistuspalveluihin. Tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi valiokunta ehdottaa kuitenkin hallintovaliokunnalle, että se korostaisi mietinnössään esityksen 1. lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin 4 kohdan perustelui-

Valiokunnan lausunto LiVL 33/2018 vp

hin sisältyvää hyvin keskeistä rajanvetoa, jonka mukaan saavutettavuusvaatimuksia sovellettaisiin tunnistuspalveluihin liittyviin digitaalisiin palveluihin ja sääntelyn soveltamisalaan eivät siten kuulu tunnistusvälineet, vaan tunnistustapahtumaan liittyvien verkkosivustojen tai mobiilisovellusten sisällöt.

Valiokunta pitää palvelujen helppokäyttöisyyden ja yksityisyyden suojan kannalta perusteltuna ja hyvänä, että esityksen 1. lakiehdotuksen 6 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi niistä perusteista, joilla viranomainen voi ylipäättään vaatia asiakkailta sähköistä tunnistamista digitaalisessa palvelussa.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että parhaillaan valmisteilla olevasta esteettömyysdirektiiviehdotuksesta (COM(2015) 615 lopullinen) seuraa todennäköisesti saavutettavuusvaatimuksia myös laajemmin yksityiselle sektorille sekä mahdollisesti myöskin varsinaisille sähköisen tunnistamisen tunnistusvälineille.

Postin yleispalvelu ja yleisradiotoiminta. Valiokunta pitää postin yleispalvelua kaikille kansalaisille tärkeänä ja keskeisenä palveluna, joten saavutettavuutta koskevan sääntelyn soveltamisalan laajentaminen koskemaan myös näitä palveluita on perusteltua.

Valiokunta pitää asianmukaisena, että julkisen yleisradiotoiminnan harjoittajien digitaaliset palvelut on suljettu esityksen soveltamisalan ulkopuolelle, koska erityisryhmien huomioinnosta on säädetty näiden palvelujen osalta erikseen.

Tunnistusvälineiden saatavuus

Valiokunta on jo aiemmin pitänyt sähköisen tunnistamisen palveluita eräänlaisina tietoyhteiskunnan peruspalveluina ja korostanut, että kansalaisten epätasa-arvoiseen asemaan tunnistusvälineiden saamisen kannalta tulee etsiä aktiivisesti ratkaisukeinoja kansalaisten yhdenvertaisuuden turvaamiseksi ja yhteiskunnasta syrjäytymismahdollisuuksien ehkäisemiseksi. Osin tilanne on saadun selvityksen mukaan tältä osin parantunutkin. Valiokunta kuitenkin painottaa nyt käsittelyssä olevan esityksen ulkopuolisena asiana, että sähköisten tunnistusvälineiden saatavuuden ongelmiin on edelleen välttämätöntä etsiä ratkaisut niiden kansalaisryhmien osalta, joilla tunnistusvälineen saatavuuden ongelmat johtuvat taloudellisista, sosiaalisista tai muista vastaavista syistä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Liikenne- ja viestintävaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 25.10.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

Valiokunnan lausunto LiVL 33/2018 vp

puheenjohtaja Ari Jalonen sin
varapuheenjohtaja Markku Pakkanen kesk
jäsen Mikko Alatalo kesk
jäsen Jyrki Kasvi vihr
jäsen Mia Laiho kok
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Satu Taavitsainen sd (osittain)
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Sofia Vikman kok
varajäsen Kauko Juhantalo kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula